

Κείμενο 1

Η θέση του πολιτισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η κοινοτική φιλοδοξία για μια κοινή πολιτιστική πολιτική

Το κείμενο αποτελεί διασκευή, για τις ανάγκες της εξέτασης, από τη Διδακτορική Διατριβή της Χριστίνας Παπαδοπούλου που δημοσιεύτηκε το 2021.

Στην κατεύθυνση της διερεύνησης της ενσωμάτωσης του πολιτισμού στις κύριες προβληματικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινοτικής φιλοδοξίας να υλοποιηθεί μια κοινή πολιτιστική πολιτική, ο προβληματισμός μας εκκινεί κατά βάση από το ερώτημα: Στην πολυπολιτισμική και πολύβουη Ευρώπη του σήμερα, που δεν έχει σε τίποτα πια να μοιάσει με τη μικρή Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, τραυματισμένη από πολλαπλές κρίσεις και αντιμέτωπη με προκλήσεις, τι θέση έχει στ' αλήθεια ο πολιτισμός, αλλά και μια συνεκτική και αναγνωρίσιμη ευρωπαϊκή ταυτότητα;

Δε μπορεί κανείς να αμφισβητήσει ότι ο πολιτισμός διείσδυσε ορμητικά και συνέβαλε σημαντικά στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς η διαχείρισή του από τα πρώτα βήματα της Ενωμένης Ευρώπης ταυτίστηκε με τον διάλογο με τους πολίτες και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες τους, τη συλλογική συνείδηση και το αίσθημα του ανήκειν σε μια κοινή ευρωπαϊκή οικογένεια. Κρατά όμως ακόμη αυτήν την ορμή;

Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη. Άλλωστε, τα σύγχρονα μοντέλα πολιτιστικής πολιτικής θεωρούνται πυλώνες αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατάφερε να αρθρώσει μια φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, όπως επιβεβαιώνεται από τα εξής κρίσιμα στοιχεία:

Στοιχείο πρώτο: Η νοηματοδότηση της πολιτιστικής πολιτικής. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτιστική πολιτική είναι πέρα και πάνω από όλα μια αντίληψη. Μια μακρόπνοη αντίληψη για τον πολιτισμό, με την ευρεία έννοια, για τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και για ευρύτερα πολιτικά ζητήματα (politics) που αφορούν την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, την ταυτότητα, τη διαχείριση της μνήμης, την υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων και την αυτονομία. Η αντίληψη αυτή γίνεται πολιτική (policy).

Στοιχείο δεύτερο: Η επένδυση στη διαφορετικότητα. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα, αλλά και συγκριτικά πλεονεκτήματα, της Ευρώπης είναι η διαφορετικότητα, η πολυφωνία και η πολυγλωσσία. Αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα ως αναζωογονητικό στοιχείο και θέτοντάς την

στο κέντρο της πολιτικής της, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει τις ανταλλαγές, τις συνεργασίες και τα δίκτυα, συμμετέχει στην καταπολέμηση των ανισοτήτων και των διακρίσεων, και συνακόλουθα στην δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

Στοιχείο τρίτο: Η ικανότητα μετασχηματισμού. Ένα πολιτιστικό σχέδιο οφείλει να αφορά την κοινωνία στο σύνολό της και ανά πάσα στιγμή να συνδιαλέγεται με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της. Ο συνεχής διάλογος (με τον οποίο εξαρχής ταύτισε η Ευρωπαϊκή Ένωση τον πολιτισμό) είναι και αυτός που εγγυάται την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επαναπροσδιορίζει, να εμπλουτίζει και να μετασχηματίζει την πολιτική της ανάλογα με τη συγκυρία και τις ανάγκες. Εντέλει, μπορεί η Ευρώπη να αποδείξει ότι ο πολιτισμός είναι ένα δυνατό όπλο για το μέλλον της;

Κείμενο 2

Ο βρόχος¹ του θανάτου

Το κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο του Νίκου Τσούλια που δημοσιεύτηκε στις 09-11-2016, στον ιστότοπο www.fractal.art.gr.

Είναι εδώ και χρόνια πολλά η μεγάλη μου απορία: Πώς έγινε αυτή η φρικιαστική περιπέτεια του σκοτεινού ναζισμού στην Ευρώπη; Πώς ο μεγάλος πνευματικός πλούτος του Δυτικού πολιτισμού, τα διαφωτιστικά ρεύματα και η δημοκρατική παράδοση του κοινοβουλευτισμού και των ιστορικών κοινωνικών κινήματων δεν απέτρεψαν αυτή την εφιαλτική εικόνα της επίγειας κόλασης; Πώς οι πολύπαθοι λαοί της γηραιάς ηπείρου, που βρίσκονταν με νωπή την εφιαλτική εμπειρία του Πρώτου Πολέμου και σε τροχιά πολύπλευρης ανάπτυξης, δεν αντιστάθηκαν στη βαρβαρότητα της πολεμικής μηχανής και στην εξαθλίωση;

Μήπως ισχύει άραγε η επισήμανση του Τσόμσκι, ότι «κατά την τελευταία χιλιετία ο πόλεμος αποτέλεσε την κύρια δραστηριότητα των ευρωπαϊκών κρατών» και εμείς θολωμένοι από την έννοια της οικονομικής κυρίως ανάπτυξης δεν την βλέπουμε; Μήπως συμβαίνει κάτι βαθύτερο που συνδέεται με την ίδια τη φύση του πολιτισμού μας;

Ή μήπως συμβαίνει κάτι άλλο, ότι, δηλαδή, ο άνθρωπος δεν έχει εισέλθει στη φάση της ιστορίας του και βρίσκεται ακόμη στην προϊστορία του (επομένως σε φάση βαρβαρότητας – κάτι που τεκμηριώνεται, αν αναλύσουμε τις ζώνες φτώχειας, ανέχειας και πολέμων σε όλη τη γη). Και η γενιά που έζησε τη φρίκη είναι εδώ, ζει. Και κανένας δεν συζητά τι έγινε, πώς φτάσαμε σ' αυτόν τον εφιάλητη. Γιατί εξήντα χρόνια μετά δεν αποσειείται η ενοχή με τη σιωπή, δεν μπορείς να κοιτάξεις το

¹ βρόχος: εννοεί βρόγχος, δηλαδή, θηλιά, κάτι που προκαλεί πνιγμό

μέλλον χωρίς να κουβεντιάσεις και να πονέσεις αντιμετωπίζοντας τις βαριές εκκρεμότητες του παρελθόντος.

«Μετά το Άουσβιτς δεν μπορεί να ξαναγραφεί ποίηση», τόνισε με έντονο συμβολισμό αυτοκριτικής ένας μεγάλος φιλόσοφος της εποχής. Και πράγματι. Να γραφεί ποίηση, για να πει τι; Να αναφερθεί στον κόσμο των ευαισθησιών, της πνευματικής ενατένισης, της συναδέλφωσης λαών και ανθρώπων; Να ανιχνεύσει και να προαναγγείλει ένα φωτεινό μέλλον με τη βαριά σκιά του παρόντος πάνω της; Αλλά και πέρα τούτων. Διαφαίνεται η αφετηρία ενός καλύτερου μέλλοντος της ανθρωπότητας;

Κείμενο 3

ΦΩΝΕΣ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου, ανήκει στη συλλογή «Τα ποιήματα», τόμος τρίτος, εκδ. Τρία Φύλλα, Αθήνα: 1991.

Φτάνουνε κάποτε κάποιες φωνές
που νομίζει κανείς πως έχουνε χέρια
και χαϊδεύουνε την ψυχή. Περνούν
μες στο σώμα, το διατρέχουν ολόκληρο,
κατεβαίνουν τις σκάλες της καρδιάς σου
σαν άγγελοι, κυνηγούν, αποδιώχνουν
τα παρείσαχτα σύννεφα, σβήνουν
με σπόγγους χρυσούς
τις σκιές.

Σηκώνουν το πνεύμα

όπως ένα στεφάνι πρωτομαγιάς που έχει
πέσει απ' τ' ανώφλι της πόρτας

και το βάζουν στη θέση του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Να συνοψίσεις, σε 60-70 λέξεις, τα τρία κρίσιμα στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη φιλόδοξη πολιτιστική πολιτική, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε 70-80 λέξεις, αξιοποιώντας και στοιχεία από το συγκείμενο (τα συμφραζόμενα), να σχολιάσεις τη φράση που διατυπώνεται στο Κείμενο 1 «Μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να αποτελεί αναγκαία συνθήκη για μια ισχυρή Ενωμένη Ευρώπη».

Μονάδες 15

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξετάσεις τον τίτλο του Κειμένου 2: α) ως προς τη μορφή και τη χρήση της γλώσσας (μονάδες 5) και β) ως προς τη σχέση του με το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αφού διαβάσεις τα Κείμενα 1 και 2, να εντοπίσεις κοινά ή διαφορετικά σημεία προβληματισμού. Να απαντήσεις σε 70-80 λέξεις με σχετικές κειμενικές ενδείξεις (δεν λαμβάνονται υπόψη στην έκταση της απάντησης).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τα αποτελέσματα που δημιουργούν οι *Φωνές* στο Κείμενο 3, με αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα αναδεικνύουν. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του ποιήματος; (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Στο πλαίσιο εκστρατείας για την προάσπιση των Δικαιωμάτων και του Πολιτισμού στην Ενωμένη Ευρώπη, γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό διατυπώνεις προτάσεις για την υιοθέτηση δράσεων και συμπεριφορών που μπορούν να ενεργοποιήσουν όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, ώστε να προστατεύονται τα Δικαιώματα και ο Πολιτισμός σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30